

## UZASADNIENIE

P. W. w pozwie skierowanym przeciwko Skarbowi Państwa – Zakładowi Karnemu w C., Zakładowi Karnemu w S. i Aresztowi Śledczemu w S. zażądał przeproszenia przez Dyrektorów powyższych jednostek za utratę zdrowia psychicznego i możliwości kształcenia się przez powoda, zdobycia wiedzy i uprawnień, utratę kontaktów z rodziną i bliskimi, utratę możliwości zarobkowania i spłacania długów komorniczych. Ponadto zażądał zapłaty zadośćuczynienia po 25.000 zł (łącznie 75.000 zł) z tytułu działania każdej z jednostek oraz przekazania 25% z tej kwoty na cele dobroczynne, tj. na rzecz fundacji (...).

W uzasadnieniu pozwu powód podał, że od listopada 2016 r. odbywał karę pozbawienia wolności w Oddziale Zewnętrznym Aresztu Śledczego w G.. W dniu 3 października 2018 r. złożył prośbę o przyjęcie do szkoły na dwuletni kurs elektryka w Zakładzie Karnym w S.. Prośba ta została pozytywnie zaopiniowana, a Dyrektor Zakładu Karnego w S. wyraził zgodę na przyjęcie go do szkoły i zlecił wykonanie badań medycznych za pośrednictwem Oddziału w G.. Badania te wypadły pozytywnie. Następnie powód został przewieziony do Aresztu Śledczego w S., od 12 października 2018 r. oczekiwał na transport do Zakładu Karnego w S., który nie nastąpił do 29 października 2018 r., a pytanie o transport wywołało zdziwienie funkcjonariuszy. W dniu 30 października 2018 r. powód został przewieziony do Zakładu Karnego w C.. W dniu 20 listopada 2018 r. zostały podjęte czynności związane z transportem, po czym około godz. 11<sup>00</sup> odwołano powyższy transport, uzasadniając to skreśleniem powoda z listy uczniów na skutek ponad 50% nieobecności na zajęciach. Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej w B. nie uwzględnił skargi powoda, wskazując na zbyt późne złożenie podania o przyjęcie do szkoły.

Następnie powód został pozostawiony w Zakładzie Karnym w C.. Wielokrotnie odmawiano mu przewiezienia do innej jednostki znajdującej się w pobliżu jego miejsca zamieszkania. Poza tym był mu utrudniany kontakt z rodziną, gdyż listy do domu nie dochodziły, telefon był jeden na oddziale na 80 osób i trudno było uzyskać połączenie, nie docierały te do niego pieniądze wysyłane przez rodzinę. Okoliczności te powodowały u powoda stres, utratę wagi, zdrowia fizycznego i psychicznego. Doprowadziły też do oziębienia relacji z rodziną, która przestała mu pomagać, a także ze względu na odległość od jednostki karnej.

W styczniu 2019 r. powód został przetransportowany do Zakładu Karnego w B., a w marcu 2019 r. na jego prośbę do Aresztu Śledczego w S., a następnie do Oddziału Zewnętrznego w G.. Od tej pory próbuje nawiązać kontakty z rodziną, które uległy osłabieniu ze względu na odległość oraz fakt, że nie pracował i nie miał pieniędzy na spłatę długów, podczas gdy uprzednio od listopada 2016 r. do października 2018 r. pracował i zarabiał pieniądze.

Pozwany Skarb Państwa – zastępowany procesowo przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej powództwa nie uznał i wniósł o jego oddalenie. W odpowiedzi na pozew (k. 43 – 47) zaprzeczył aby w wyniku działań Skarbu Państwa bezprawnie naruszono dobra powoda prawnie chronione i aby doszło do powstania u niego jakiegokolwiek szkody podlegającej kompensacji. W szczególności nie uniemożliwiono mu kształcenia się czy kontaktu z bliskimi oraz nie zostało wykazane aby wywołało to rozstrój zdrowia psychicznego i fizycznego powoda.

Po rozpoznaniu sprawy Sąd ustalił i zważył co następuje:

Powód od sierpnia 2016 r. odbywał karę pozbawienia wolności w Areszcie Śledczym w S. Oddziale Zewnętrznym w G.. Przez krótki okres przebywał w Zakładzie Karnym w P.. Od początku odbywał karę w systemie programowego oddziaływania.

W dniu 3 października 2018 r. powód w pisemnym wniosku wniósł o skierowanie go na kurs zawodowy na kierunku: elektryk – montaż i konserwacja maszyn i urządzeń elektrycznych (k. 51, 56). W związku z tym uzyskał pozytywną opinię wychowawczy (k. 52). W dniu 4 października 2018 r. Komisja Penitencjarna skierowała skazanego na naukę zgodnie z propozycjami zawartymi w projekcie oceny okresowej z 4 października 2018 r. (k. 53). W dniu 5 października 2018 r. Dyrektor Aresztu Śledczego w S. przesłał do Dyrektora Zakładu Karnego w S. informację o kandydacie do

nauczania w tej jednostce (k. 54, 55). Tego samego dnia Centrum (...) w S. przesłało pismo z listą kandydatów i skierowaniem na badanie lekarskie (k. 55 – 59). W dniu 11 października 2018 r. powód odbył badania i uzyskał zaświadczenie o braku przeciwwskazań zdrowotnych do podjęcia nauki (k. 60).

Ze względu na znaczną odległość między Aresztem Śledczym w S., a Zakładem Karnym w S. brak było możliwości bezpośredniego przeniesienia powoda do docelowej jednostki penitencjarnej. Na mocy zarządzenia nr 29/2015 r. Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 1 lipca 2015 r. w sprawie transportowania skazanych zaplanowano transport powoda poprzez Zakład Karny w C. i Areszt Śledczy w O.. W dniu 30 października 2018 r. przewieziono powoda do Zakładu Karnego w C., a następnie na 20 listopada 2018 r. był zaplanowany transport powoda do Aresztu Śledczego w O..

W dniu 19 listopada 2018 r. Centrum (...) w S. wydało decyzję o skreśleniu powoda z listy uczniów ze względu na przerwę w nauce dłuższą niż 50% czasu przewidzianego na realizację zajęć (k. 61 – 65). Powód otrzymał informację o prawie zaskarżenia powyższej decyzji (k. 62). Z możliwości tej nie skorzystał. Wobec braku zgody dyrektora Aresztu Śledczego w S. powodowi odmówiono „powrotnego” przetransportowania go do tej jednostki (Oddziału Zewnętrznego w G.).

W dniu 28 listopada 2018 r. decyzją Komisji Penitencjarnej zakwalifikowano powoda do odbywania kary pozbawienia wolności w warunkach zakładu karnego typu półotwartego (k. 66). Następnie pozytywnie została zaopiniowana prośba powoda z 27 grudnia 2018 r. o przetransportowanie go do jednostki położonej bliżej jego miejsca zamieszkania, tj. Zakładu Karnego w B.. W dniu 16 stycznia 2019 r. powód został przewieziony do Zakładu Karnego w B., a następnie w marcu 2019 r. do Aresztu Śledczego w S. Oddziału Zewnętrznego w G..

W dniu 17 kwietnia 2019 r., po rozmowie z wychowawcą, powód złożył wniosek o zatrudnienie go na stanowisku pomocnika magazyniera. Wniosek ten został uwzględniony decyzją Dyrektora z 17 kwietnia 2019 r. (k. 66 – 71).

Skarga powoda do Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej dotycząca przetransportowania go została uznana za bezzasadną (k. 76 – 77).

Od czerwca 2019 r. powód był kilkakrotnie przewożony do różnych jednostek penitencjarnych (wyjaśnienia k. 162 wraz z nagraniem). Ostatnio przebywał w Oddziale Zewnętrznym w G. jako jednostce Zakładu Karnego w D.. Zdaniem powoda był przetrzymywany w Zakładzie Karnym w C., jak to określił robiono z niego żarty. Warunki panujące w tym zakładzie powodowały, że miał trudności w kontaktowaniu się z rodziną.

Roszczenie powoda znajduje podstawę prawną w treści art. 417 §1 k.c. oraz art. 24 i 448 k.c. Zdaniem powoda nieprawidłowe działania funkcjonariuszy spowodowały, że utracił możliwość uzyskania wykształcenia i zawodu elektryka. Nie został bowiem na czas przetransportowany do Zakładu Karnego w S. i w efekcie skreślono go z listy uczniów w powodu nieobecności na zajęciach. Następnie wielokrotnie odmawiano mu przewiezienia z Zakładu Karnego w C.. do jednostki znajdującej się w pobliżu jego miejsca zamieszkania, co utrudniała mu kontakt z rodziną oraz powodowało stres, utratę wagi, zdrowia fizycznego i psychicznego. Z tych przyczyn powód domagał się przeproszenia go przez Dyrektorów wskazanych w pozwie jednostek penitencjarnych (art. 24 §1 k.c.) oraz zapłaty zadośćuczynienia w łącznej kwocie 75.000 zł. (art. 448 k.c.).

A zatem obowiązkiem zgłaszającego roszczenie w ramach art. 24 §1 k.c.. było wykazanie naruszenie konkretnego dobra osobistego poprzez bezprawne działania pozwanego. Według powoda o bezprawności działania pozwanego świadczyło nienależyte wywiązanie się z obowiązku przetransportowania do Zakładu Karnego w S. w takim terminie, aby mógł on podjąć naukę na kursie, na który został zakwalifikowany. Poza tym zarzucił szykanowanie go poprzez odmowę przeniesienia go do zakładu w pobliżu jego stałego miejsca zamieszkania.

W związku przerzuceniem ciężaru dowodu, przewidzianym w art.24 §1 zdanie 1 k.c., pozwany Skarb Państwa mógł się uwolnić od odpowiedzialności poprzez wykazanie braku bezprawności. Jak się przyjmuje, do okoliczności wyłączających bezprawność naruszenia dóbr osobistych zaliczyć można w ramach obowiązującego porządku

prawnego, wykonywanie prawa podmiotowego, zgodę pokrzywdzonego, działanie w obronie uzasadnionego interesu (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 19 października 1989 r., sygn. II CR 419/89, publ. OSP nr 11-12/90, poz. 377).

W niniejszej sprawie powód zarzucił funkcjonariuszom opieszałość w podejmowaniu czynności związanych z przeniesieniem go do innej jednostki penitencjarnej w związku z kwalifikacją na kurs zawodowy. Zgodnie z art. 67 k.k.w. wykonywanie kary pozbawienia wolności ma na celu resocjalizację skazanych. Dlatego prowadzi się zindywidualizowane oddziaływanie na skazanych w ramach określonych w ustawie systemów wykonywania kary, w różnych rodzajach i typach zakładów karnych. W oddziaływaniu na skazanych, przy poszanowaniu ich praw i wymaganiu wypełniania przez nich obowiązków, uwzględnia się przede wszystkim pracę, zwłaszcza sprzyjającą zdobywaniu odpowiednich kwalifikacji zawodowych, nauczanie, zajęcia kulturalno-oświatowe i sportowe, podtrzymywanie kontaktów z rodziną i światem zewnętrznym oraz środki terapeutyczne.

Powód odbywa karę w systemie programowanego oddziaływania, a od 28 listopada 2018 r. w warunkach zakładu karnego typu półotwartego. Wobec pozytywnej opinii, uwzględniono jego prośbę o skierowanie na kwalifikacyjny kurs zawodowy w Zakładzie Karnym w S., prowadzony przez tamtejsze Centrum (...). Powód uczestniczył w naborze uzupełniającym na początku października 2018 r. Pierwsze czynności nastąpiły sprawnie. Do 11 października 2018 r. uzyskał zgodę na kształcenie, został umieszczony na liście uczniów oraz wykonał badania lekarskie.

W dniu 17 października 2018 r. podjęto decyzję o przetransportowaniu go do Zakładu Karnego w S.. Duża odległość (około 250 km) między G. a S. spowodowała, że transport powoda ustalono zgodnie z regułą z § 7 ust. 1 zarządzenia nr 29/2015 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 1 lipca 2015 r. w sprawie transportowania skazanych (Dz. U. z 2014 r. poz. 1415, z późn. zm.). Zgodnie z tym przepisem jeśli brak jest możliwości przetransportowania skazanego w sposób bezpośredni, przeniesienie odbywa się w sposób pośredni. W takim przypadku nie stosuje się przepisów § 13, a transport kieruje do jednostki penitencjarnej położonej przy trasie przejazdu (jednostka pośrednia) - skazanego transportuje się do jednostki docelowej.

W wypadku powoda zaplanowano jego transport pośrednio poprzez Zakład Karny w C. i Areszt Śledczy w O.. Wymagało to zsynchronizowania konwojów między okręgami w B.. O. i G.. W dniu 30 października 2018 r. został on przewieziony do Zakładu Karnego w C.. W związku z wyborami samorządowymi w dniach 18 – 21 października 2018 r. wszelkie transporty osadzonych były wstrzymane. Następny odcinek podróży do Aresztu Śledczego w O. miał nastąpić w dniu 20 listopada 2018 r. Jednak wcześniej okazało się, że powód został skreślony z listy uczniów, gdyż przekroczył próg 50% nieobecności na zajęciach. Kurs był prowadzony już w momencie rekrutacji uzupełniającej.

Niewątpliwie funkcjonariusze Służby Więziennej winni z rozwagą przedstawiać osadzonym propozycje kursów kształceniowych w ramach rekrutacji uzupełniającej prowadzonej bezpośrednio przez rozpoczęciem kursu, lub wręcz po jego rozpoczęciu. Wiadomo bowiem, że realizacja transportów łączonych do odległych jednostek penitencjarnych trwa dość długo. W rozważanym stanie faktycznym plan transportowania osadzonego i przyjęte terminy były typowe dla tego rodzaju czynności. Powód mógł więc być rozczarowany faktem, że w rezultacie nie mógł uczestniczyć w kursie.

Niemniej jednak nie można mówić, że w ten sposób naruszono dobra osobiste powoda. Przyjmuje się, że prawo do nauki o jakim mowa w art. 70 ust. 1 Konstytucji RP stanowi samoistne prawo podmiotowe, którego ochrona może być dochodzona w drodze skargi konstytucyjnej. Nie ma ono jednak charakteru absolutnego i może być ograniczane na warunkach wskazanych w art. 31 ust. 3 Konstytucji, m. in. w związku z bezpieczeństwem i porządkiem publicznym. Uprawnienia powoda do skorzystania z prawa do nauki ograniczały de facto nałożone na niego obowiązki orzeczeniami karnymi o pozbawieniu wolności i nie może żądać on od Państwa stworzenia warunków do nieograniczonego kształcenia się w dowolnie wybranej dziedzinie. Zaliczenie prawa do nauki w Konstytucji do wolności i praw ekonomicznych, socjalnych i kulturalnych oznacza też, że nie może być ono traktowane jako dobro osobiste. Nie można bowiem powyższego prawa za immanentnie związanego z osobą ludzką, co wyróżnia dobra osobiste w rozumieniu art. 23 i 24 k.c. (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 17 grudnia 2015 r., sygn. I ACa 749/15, publ. LEX nr 2031204).

Zdaniem Sądu nie można też mówić o naruszeniu jakiegось rodzajowo innego dobra powoda, wobec niemożliwości uczęszczania przez niego na kurs kształceniowy. W szczególności nie naruszono jego godności. Niewątpliwie powód w toku odbywania kary (czyli do 16 stycznia 2023 r.) może ponownie ubiegać się o kwalifikację na inny kurs naukowy. Nie utracił możliwości kształcenia się. Zauważyć można, że powód miał możliwość zaskarżenia decyzji o skreśleniu go z listy słuchaczy, ale z niej nie skorzystał.

Nie można też mówić o naruszeniu prawa powoda do pielęgnowania więzi rodzinnych. Powód nie utracił tych więzi, a trudności związane z korespondencją listowną lub ograniczonymi połączeniami telefonicznymi nie stanowią o naruszeniu jego dóbr osobistych. Wykonywanie kary pozbawienia wolności immamentnie łączy się z ograniczeniami w dysponowaniu czasem i doborem miejsca pobytu.

Powód nie mógł też domagać się natychmiastowego uwzględnienia jego wniosku i przetransportowania go do jednostki penitencjarnej w G. po 20 listopada 2018 r. Działania Służby Więziennej związane z odmową przeniesienia nie były bezprawne. Jak wynika z zebranego materiału Dyrektor Aresztu Śledczego w S. (jako jednostki przyjmującej) wyraził negatywną opinię co do możliwości odbywania tam kary pozbawienia wolności przez powoda, co zgodnie z art. 100 §1 pkt 6 k.k.w. w zw. z § 10 ust. 1 – 4 zarządzenia nr 29/2015 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 1 lipca 2015 r. w sprawie transportowania skazanych w zw. z art. 100 §1 pkt 6 k.k.w. uniemożliwiało przeniesienie go zgodnie z jego wnioskiem. Kolejny wniosek powoda z 27 grudnia 2018 r. o przeniesienie do Zakładu Karnego w B. został pozytywnie zaopiniowany i powód znalazł się tam 16 stycznia 2019 r. Jak podał w marcu 2019 r. ponownie znalazł się w jednostce w G.. Tam z dniem 16 kwietnia 2019 r. został zatrudniony odpłatnie na stanowisku pomocnika magazyniera. Ponownie dało mu to możliwość spłacania zobowiązań.

W późniejszym czasie powód był kilkakrotnie przenoszony do różnych jednostek penitencjarnych.

Generalnie Sąd miał na względzie, że odbywanie kary pozbawienia wolności z istoty rzeczy wiąże się z ograniczeniami i uciążliwościami dla skazanego. Warunki, w jakich powód odbywa karę trudno jednak uznać za niegodziwe. Można się oczywiście zgodzić z powodem, że pobyt w zakładzie karnym z istoty rzeczy stanowi dużą dolegliwość i nie wpływa pozytywnie na psychikę osadzonego, a pośrednio na jego stan somatyczny. Nie oznacza jednak wywołania szkody na zdrowiu, która mogłaby być rekompensowana w drodze odszkodowania z art. 24 §3 k.c. lub zadośćuczynienia z art. 448 k.c. Powód nie przedstawił zresztą żadnych twierdzeń i dowodów świadczących o utracie czy pogorszeniu stanu zdrowia fizycznego i psychicznego.

Ponieważ jednak Sąd uznał, że nie miały miejsca okoliczności, które były powołane jako podstawa faktyczna zgłoszonych roszczeń, to powództwo podlegało oddaleniu w zakresie zarówno roszczenia niemajątkowego (o przeproszenie) jak i o zapłatę zadośćuczynienia.

Wobec powyższego orzeczono jak w sentencji na mocy art. 24 §1 i 448 k.c. a contrario.

O kosztach zastępstwa procesowego orzeczono w formie uzupełnienia wyroku postanowieniem z 30 listopada 2020 r. na mocy art. 98 §1 k.p.c. w zw. z art. 32 ust. 3 ustawy z 15 grudnia 2016 r. o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej (tekst. jedn. Dz. U. z 2020 r. poz. 762) oraz rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.